

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra praktické teologie

Mgr. Michal Opatrný, Dr. theol.

Kněžská 8. 370 01 České Budějovice

mopatrný@tf.jcu.cz

Oponentský posudek k diplomové práci: *Muži prožívají víru jinak. Mužské bohoslužby*

Autor, (studijní program): Jiří Baláš. (teolog)

Autor předkládá diplomovou práci (DP), která se věnuje relativně aktuálnímu tématu, tzv. mužské spiritualitě, které je v práci dále specifikováno z liturgického hlediska. Autor ke zvolenému tématu nejprve přistupuje velmi zešíroka: popisuje mužské a ženské vlastnosti a etnosti (kap. 1), důležitost náboženství v životě člověka (kap. 2) a až následně v kapitole 3 *Duchovní prožívání muže* dochází k jádru práce, totiž problematice mužské spirituality. V kap. 4, která má bezmála 30 s. a tvoří tak téměř polovinu předkládané práce, se pak už soustředí na samotné liturgické hledisko zvoleného tématu, tedy na bohoslužby pro muže: Nejprve reflektuje mužské prvky v židovské modlitbě (kap. 4.1), současnou podobu katolických bohoslužeb obecně (kap. 4.2), dále se věnuje problematice příprav bohoslužeb pro muže (kap. 4.3) a příkladům konkrétních bohoslužeb (kap. 4.4), kdy jedním z příkladů je i autorův původní návrh bohoslužby. Práce obsahuje úvod, závěr, vlastní výzkumnou sondu a přílohy. Autor při vypracování práce vycházel ze zahraničních cizojazyčných zdrojů, které získal během zahraničního studijního pobytu.

Formální stránka práce

Z formálního hlediska má práce jen velmi drobné nedostatky. Bible bývá citována spíše v závorkách v textu a bylo by vhodnější použít katolické zkratky biblických knih. Dokumenty 2. vatikánského koncilu stačí citovat jejich oficiální zkratkou.

Z formálního hlediska je také možné připomenout, že práce mohla mít částečně jinou strukturu: nemusela obsahovat kap. 2 o důležitosti rituálů v životě člověka a mohla se naopak více věnovat výzkumu (kap. 3-4), který by nemusel být jen výzkumnou sondou (více viz Obsahová stránka práce). Současná struktura tím však nemá být považována za chybnou.

Jazyková stránka práce

Práce je napsána pečlivě a čtivě.

Obsahová stránka práce

Z obsahového hlediska působí trochu rozporuplně už první kapitola, resp. kap. 1.1 a 1.2. Čtenář si nemůže být jistý, v jakém diskursu se autor pohybuje: zda jde o text teologický, psychologický nebo obecně antropologický. Není jasné, které etnosti a vlastnosti mužů a žen jsou odvozovány z psychologie, a které mají svůj ve spirituální teologii nebo teologické antropologii. Kapitoly tak působí dost neutříděně, čemuž napomáhá i to, že z kap. 1 není zcela jasné, co autor DP míní etnostmi a co vlastnostmi. Oponent si však klade otázku, zda je to způsobeno tím, jak autor k psaní kapitol a zdrojům přistoupil, nebo spíše jeho hlavními zdroji z oblasti tzv. „mužské spirituality“, které ovlivnily i autorův přístup ke zdrojům ryze teologickým a ryze psychologickým.

Na s. 17 autor přebírá definici náboženství od I. O. Štampacha. Je otázkou, zda je tato definice v teologické práci nejvhodnější, resp. zda pro potřeby práce není příliš zjednodušující: Je-li totiž náboženstvím míněn především vztah člověka k transcendentní skutečnosti, pak křesťanství náboženstvím není, protože jádrem křesťanství je vztah transcendentní skutečnosti (Trojjediného Boha) k člověku. Vztah člověka k transcendentní skutečnosti je v křesťanství až sekundární. Křesťanské pastorační práci i liturgii tak musí jít především o to, aby zpřítomnila a umožnila zažít vztah Boha k člověku a člověka následně nechala v jeho svobodě – tedy jako subjekt – na tuto nabídku vztahu odpovědět. Předkládaná DP se však zdá poznamenaná výše zmíněnou definicí náboženství do té míry, že prezentuje tzv. „mužskou spiritualitu“ a s ní spojené bohoslužby spíše jako snahu mužů, dotknout se posvátného, které má křesťanský obsah, než jako zpřítomnění Božího vztahu k člověku – muži.

Obdobně hovoří kap. 2.3 o transcendenci tak, jako by byla jedinou cestou k Bohu. Tím je poněkud opomenuto to, že jakkoliv je v křesťanství schopnost transcendence u člověka věci přirozenosti, která je dána milostí, existuje také sama Boží milost, díky které se Bůh člověku dává poznat ve víře: jde o milost pro konkrétního člověka, bez které víra v křesťanském smyslu není možná. Tedy, jakkoliv má člověk přirozeností danou schopnost transcendence, potřebuje i milost, aby v křesťanském smyslu uvěřil. Jakékoliv rituály operující se schopností transcendence mu tuto milost nemohou získat! Vzhledem k univerzálnímu spásnému činu Ježíše Krista, tedy vztahu Boha ke všem lidem a každému člověku zvlášť, pak má křesťanská bohoslužba tuto milost pomoci člověku zažít a přijmout. Zdá se, že tuto linii předkládaná DP do značné míry přehlíží, resp. je pro ni spíše sekundární. Oponent si ale není zcela jist, zda je výše pospaná problematika vědomým postupem autora DP.

V kap. 3.2.2.1 autor na s. 31-32 na příběhu o vzkříšení Lazara (Jan 11,1-4) ukazuje Ježíšův soucit. Původní řecký výraz, který je do češtiny překládán tak, že Ježíš „byl pohnut“ však mnohem spíše znamená, že byl rozhorlen nad nevírou okolostojících. NZ nabízí řadu přesvědčivějších příkladů Ježíšovy empatie a soucitnosti.

Jak už bylo zmíněno výše, je škoda, že autor nevyužil potenciálu, který mohl mít výzkum, který zůžil jen na sondu (kap. 3.4). Ta je mnohem více ilustrací, než nějakým byt hrubým praktickým náhledem do tématu. Kapitoly 1 – 3.3 mohly více směřovat k výzkumu. Ten je na předešlý text práce napojen jen tím, že se zabývá stejným tématem. Bylo by vhodnější, kdyby se pokusil zjistit to, co z odborné literatury patrně není, nebo se některé názory odborné literatury pokusil otestovat v českém kontextu. K tomu by i při stávající podobě sondy napomohlo to, kdyby autor odpovědi respondentů více vyhodnotil a tak došel na základě těchto odpovědí k nějakému závěru. Bohužel se omezil jen na popis odpovědi respondentů. Nejvhodnějším řešením by tedy bylo, uchopit teoreticky zaměřené kapitoly tak, aby z nich mohl být formulován konkrétní závěr, který by pak byl porovnán s výsledky výzkumu, čímž by došlo k zajímavému porovnání a propojení teorie a praxe. Pro téma by to bylo velkým přínosem.

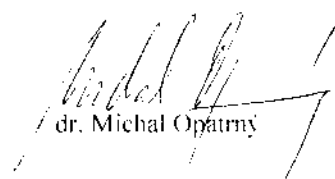
Problematika tzv. „mužské spirituality“, alespoň tak, jak je v předkládané práci uchopena, a jak k ní přistupuje autor ve svém návrhu bohoslužby „Milovník ve mně“ (kap. 4.4.2), v sobě obsahuje značnou dávku toho, co I. Baumgartner nazval „Ganzheitspathos“, tedy jakousi – v naší době až chronickou – snahu o přijetí sebe sama takového jaký jsem; v křesťanské mutaci: Bůh mne chce takového, jaký jsem (s. 68). To je ale v důsledku velké zúžení a jakýsi „spirituální egoismus“, kdy mi jde především o sebe sama a ne o druhé. Křesťanská spiritualita by však měla být příznačná tím, že v ní jde o následování Ježíše Krista, který mě „vtahuje do svého bytí pro druhé“ (Benedikt XVI.). Zkrátka řečeno, předkládaná práce *částečně* představuje mužskou spiritualitu jako otázku po tom, jak být dobrým mužem, resp. otcem (kap. 3.1-3.3). Takto položená otázka však v sobě neimplikuje otázku jinou: Co dobrého nebo potřebného mohu udělat pro druhé, resp. pro svou rodinu, podobně, jako otázka „Kdo je můj bližní?“ v sobě neimplikuje otázku „Kdo z těch tří, myslíš, byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče?“ (Lk 10,36).“

Je škoda, že autor DP nezohlednil kapitolu s názvem „Muži a ženy“ v knize P. M. Zulehnera „Církev: přístřeší duše“. Zulehnerův pohled je do značné míry kompatibilní s pohledem Rohra a Moora, ale částečně k němu může být chápán i jako alternativa. Zajímavý je zejména tím, že stojí na výzkumech v evropské populaci.

Z předkládané DP je patrné, že na ni autor odvedl značný kus práce. Zvláště oceňuji práci s cizojazyčnými materiály. Většina uvedených připomínek pak nemá zpochybnit autorovu schopnost, samostatně pod metodickým vedením vedoucího práce do hloubky teoreticky a prakticky zpracovat zvolené téma, ale odkazuje na určitou kontroverzi, která je tématu vlastní, a která pravděpodobně nebyla záměrem autora DP.

Celkové hodnocení: Práci doporučuji k obhajobě.

V Českých Budějovicích, 29. 1. 2009

dr. Michal Opátný